

VAD KOSTAR BARNBIDRAG?

DEN HITTILLS förda, återuppblossade debatten i befolkningsfrågan har väsentligen legat på det principiella och ideella planet. Den har till utgångspunkt haft doktor Gunnar Björecks väckelse-skrift, ett ord i rättan tid sagt i den lagom utmanande form, som eggat läsarna till eftertanke och självprövning. Det har under de sista månaderna riktats många maningar till människorna att bortse från materialistiska och egoistiska intressen, att besinna faran för den svenska folkstammens utdöende, att känna ett individuellt ansvar inför denna vår största fråga: det gamla problemet om Sverige åt svenskarna. Det har dock icke lyckats att fullständigt vinna resonans för denna befolkningspropaganda; försörjningsbekymmer och prisstegringar har varit ett motargument, vissa radikala gruppers kända livsinställning ett annat. Men propagandan har dock förmått vinna en starkare genklang än tidigare, ty den har kunnat anknyta till de sista årens nationella renässans, framtvingen av tidshändelser som uppenbarat många för de flesta länge fördolda värden i ett fritt folks liv. Och dyrtiden har varit ett argument även för en aktiv befolkningspolitik, ty försörjningsbekymren ha förtätats hos dem som ha en stor försörjningsplikt.

Syftemålet med efterföljande rader är endast att söka ange konturerna av befolkningsfrågans finansiella sida, för att i någon mån belysa samhällets aktuella möjligheter att vidga ramen för sin aktiva familjevårdande politik — det ämne vari statsrådet Bagge uppställde ett program vid ungsvenskarnas konferens. Vi förbigå härvid men förbise alls icke den utomordentliga betydelsen av en verkningsfull väckelsekampanj såsom förutsättning för och komplement till sociala åtgärder. Utan en ideell uppfattning om människors plikter mot landet och nationens framtid blir varje befolkningspolitisk aktion dömd att mista sin udd eller förfela sin verkan.

Utgångspunkten för varje positiv befolkningspolitik måste vara ett nästan truistiskt erkännande dels att försörjningen av en barnfamilj åsamkar den försörjningspliktige större utgifter än vad en person utan samma plikt i samma sociala ställning behöver vidkännas, dels att merkostnaden för barnens fostran ej blott är en föräldrarnas utan även en hela samhällets angelägenhet. Att hän-

Vad kostar barnbidrag?

syn till ekonomin i hög grad bidragit till att sänka nativitetstalen har knappast någon utom professor Halvar Sundberg velat förneka; ekonomiens roll framgår särskilt tydligt av de låga födelsetalen i medelklassen, liksom av de relativt höga födelsetalen i de högsta inkomstskikten.¹ Samhället har också givit uttryck åt denna uppfattning vid hjälpen åt de inkallade och deras familjer; sociala försvarsberedskapskommittén har konsekvent förfäktat att familjebidraget skall vara proportionellt mot barnantalet, och samma princip har kommittén — liksom regeringen i sitt förslag till provisorisk lösning — velat utsträcka till att gälla även hjälpen till skadade krigsinkallade eller deras efterlevande. Samma uppfattning återfinnes även i princip uti livsmedelsrabatteringarna; enligt vad som försports skall jordbruksutskottet även mycket välvilligt ha behandlat hr Magnussons i Skövde motion, enligt vilken en extra hjälp via subventionen till jordbruksregleringen föreslagits generellt utgå till alla familjer med mer än tre minderåriga barn.

I denna tidskrift har under de senaste åren, vid flera tillfällen och långt innan den nuvarande debatten började, pläderats för att tanken på ett legalt familjelönesystem skulle tas upp till närmare dryftande och utformas åtminstone såsom beredskap. Särskilt med hänsyn till fackföreningarnas negativa inställning tycks det emellertid inte vara möjligt att räkna med någon anklang härför inom den närmast överskådliga tiden — just den tid då på grund av dyrtidstrycket åtgärder äro som allra mest påkallade. Som ett bestående resultat av befolkningskommissionens arbete kvarstår den hjälp, som givits vid själva födelsen (den billiga förlossningsvården, skyddsläkemedel, mödrahjälp o. s. v.), varigenom familjens ekonomi ej behövt derangeras på grund av den lyckliga tilldragelsen. När det gäller fortlöpande bidrag till barnens fostran ha statsmakterna huvudsakligast — och utan samband med befolkningskommissionens arbete — understött byggandet av barnrikshus; på framtiden har däremot skjutits bl. a. frågan om skolfrukostarna, som förvisso icke är den viktigaste eller mest nativitetsstimulerande befolkningspolitiska punkten på önskelistan. Vill man bringa en snar hjälp, som verkligen kan bli till stöd och stimulans, synes det ändamålsenligast att i någon provisorisk form införa ett system med barnbidrag, kompletterat med vissa skatte-

¹ Intresserade hänvisas till professor Carl-Erik Quensels intressanta utredning om fruktsamheten i skilda samhällsklasser, publicerad i det nyutkomna samlingsverket »Samhällsvetenskapliga problem» (Gleerups).

reformer i syfte att — såsom det sagts — omfördela inkomsten så långt detta betingas av önskan om en skälig utvidgning av ansvaret för det unga släktets fostran även på icke försörjningspliktiga. Idén om allmänna barnbidrag har nyligen accepterats i en utredning i Finland, där bidragen dock föreslås jämförelsevis små, samt i Australien, där en ökad omsorg om det uppväxande släktet ansetts vara den enda sociala reform, som unionen har råd till under kriget.

Vid 1935/36 års extra folkräkning uträknades antalet barn under 16 år i familjerna. I den femtedel av befolkningen, som utvaldes för den representativa undersökningen, var antalet familjer med intet minderårigt barn 80,560; med 1 barn 62,765; med 2 barn 36,692; med 3 barn 16,852; med 4 barn 7,881; med 5 barn 3,848; med 6 barn 1,931; med 7 barn 915; med 8 barn 369; och med 9 barn eller flera 182. (Det stora antalet barnlösa i denna sammanställning beror självfallet på att här medtagits ej blott unga äktenskap utan även äldre äktenskap, där barnen blivit vuxna.) Till dessa siffror rörande barnantalet skall läggas talet för utomäktenskapliga, sedermera icke legitimerade barn. Multipliceras de ovan nämnda siffrorna med 5, torde man få fram den ungefärliga barnrikedomen per familj även i år, och kunna därpå grunda beräkningar angående det statsfinansiella omfång, som ett system med barnbidrag enligt olika metoder skulle få. Som en utgångspunkt kan härvid tagas det lägsta bidraget på lägsta dyrort enligt 1938 års lag om bidrag till bl. a. änkebarn, nämligen 240 kr.; en ortsdifferentiering av allmänna barnbidrag kan i viss utsträckning vinnas genom ortsavdragen i beskattningen.

Om allmänna barnbidrag om 240 kronor utlämnas utan behovsprövning, skulle kostnaden enligt folkräkningens tal bli i runda tal 310 milj. kr., därest bidrag lämnas för alla barn; 235 milj. kr., därest bidrag lämnas varje familj med mer än ett barn; 150 milj. kr., därest bidrag lämnas till varje familj med mer än två barn; och 80 milj. kr., därest bidrag lämnas till varje familj med mer än tre barn. I detta fall skulle varje bidragsberättigad familj få barnbidrag fr. o. m. första minderåriga barnet, även om villkoret skulle vara två, tre eller fyra barn. Men man kan även tänka sig att bidragen begränsas till att blott gälla barn fr. o. m. andra, tredje eller fjärde barnet, d. v. s. att exempelvis en sexbarnsfamilj blott får för fyra barn, ifall bidraget fastställes att utgå fr. o. m. det tredje barnet. Om bidragsverksamheten utformas på det senare sättet, skulle det åtgå i runda tal 30 milj.

Vad kostar barnbidrag?

kr., om bidrag utginge först fr. o. m. det fjärde barnet; 70 milj. kr., om bidraget utginge fr. o. m. det tredje barnet; och 150 milj. kr., om bidrag utginge fr. o. m. det andra barnet. Härtill komma eventuella bidrag till utomäktenskapliga barn. Skulle dyrtidstillägg betalas i likhet med vad f. n. utbetalas på bidrag enligt 1938 års lag, stiger kostnaden med 16,5 procent. Skulle en dyrortsgradering införas efter samma normer som i 1938 års lag, stiga kostnaderna ytterligare med inemot 20 procent. I gengäld skulle en viss reducering av de nuvarande barnbidragen vara tänkbar; dessa torde f. n. draga en kostnad för staten, landsting och kommuner av något över 15 milj. kr. En viss reduktion skulle också åstadkommas, om barnbidragen ej utginge till högre inkomsttagare, men denna minskning skulle ej bli stor, enär enligt den extra folkräkningen antalet familjer med inkomster över 6,000 kr. på landet utgjorde blott 2,3 och i städerna 12,1 procent av samtliga familjer. Ytterligare bör hänsyn tas till de nuvarande prisrabatterna, som finansieras med skattemedel men som allmänna barnbidrag väl skulle göra överflödiga.

Enär materialet till grund för beräkningarna blott varit en begränsad representativ undersökning, som tillika ligger några år tillbaka i tiden, kunna de angivna siffrorna endast vara ungefärliga. De ge dock en god föreställning om de höga tal, som det rör sig om även med ett — som sig bör — i första hand till de barnrika familjerna koncentrerat bidragssystem. Till jämförelse må nämnas, att den nuvarande särskilda skatten å förmögenhet beräknas inbringa 27 milj. kr. De för barnbidrag behövliga medlen, som ju icke rimligen kunna anskaffas lånevägen och som dessutom skola trängas med framtidens stora försvarsutgifter, böra till yttermera visso debiteras så, att rättvisa göres såväl åt de ungas sparande för familjebildning, gårdsköp o. s. v. som åt de äldre, vilka redan dragit försorg om en barnskaras fostran. Medlen böra även debiteras så, att icke skatteunderlagets minskning ställa de kommunala organen med deras nödvändiga samhällsuppgifter i svårt finansiellt bryderi och kanske framtvingar krav på nyordning till förfång för den kommunala självstyrelsen. Problemet om familjehjälp kräver en lösning. I nuvarande finansiella läge bör man dock inte underskatta svårigheterna eller göra diskussionen för lätt. Frågan är, om det inte i längden blir rationellare att lösa barnförsörjningsproblemet genom ett familjelönesystem, framför allt därför att skatten på inkomst är känsligare, svåråtkomligare och därför rättvisare än avdrag på lön.